På jakt etter den utviklende relasjonen

METTE LØVÅS er Spesialpedagog og gestaltterapeut ved Torshov Kompetansesenter i Oslo

TEKST OG FOTO:
BENTE N. OWREN

– du og jeg; om betydningen av nærhet og anerkjennelse i møte med mennesker med dyp utviklingshemning.

Spesialpedagog og gestaltterapeut *Mette Løvås*, Torshov Kompetansesenter i Oslo, åpnet sitt innlegg med å si at hun ikke kunne skjønne at ikke alle holder på med dette! Selv opplever hun at arbeidet med dem vi kaller de aller svakeste, har gitt henne en *nærværenhet* til livet på en måte hun ellers ikke ville fått.

Du og Jeg

Alle relasjoner begynner med et *du* og et *jeg*. Møtet er preget av forventning, blikk som søker den andres. På den måten etablerer vi kontakt. Løvås holder fram mennesker som er forelsket som eksempel på dette. De to forelskede stirrer hverandre omtrent i senk; lytter, smiler, nikker, imiterer den andre. På samme måte etableres kontakten mellom det nyfødte barnet og omgivelsene. I det første møtet med verden ser barnet smilende ansikter og forventningsfulle, interesserte voksne, hører glade stemmer. Barn med omfattende skader opplever ikke dette. De ser bekymrede ansikt og rynkete panner. Allerede i det første møtet tar vi bort forventningene våre; det er ikke sikkert de kommer til å leve. Barnet kjenner det også.

Studerer man et nyfødt barn, ser man at det er interessert i verden omkring seg. Det snur seg etter lyder, bruker kroppen sin for å oppnå kontakt. De barna som er født med skader, har ikke samme mulighet. De kan ikke styre kroppen sin. Noen har kanskje også omfattende syns- og hørselsvansker. Disse barna er avhengig av å sanse omgivelsene gjennom kropp.

Kommunikasjon med de aller svakeste, et fullstendig *væren*

Det er en utbredt oppfatning blant mange av dem som arbeider med disse barna, at en må kjenne dem for å forstå hva de uttrykker. Det er ikke sant, hevder Mette Løvås. Du kan kommunisere

med barnet hvis du kan språket! Her siterer hun Anne Lise Løvlie Schibbye, som sier at i møtet med de svakeste må du lytte med en «*…lydhørhet, åpenhet og parathet til at forstå det som umiddelbart kan virke uforståelig*». På samme måte som i samspillet med det nyfødte barnet, må den voksne ha en bevissthet om, og en åpenhet for, å tolke og respondere i forhold til barnets signaler. Du må *våge* å være nær, *våge* å utforske, *våge* å tolke de små signalene.

Som fagperson må du være i stand til å bruke berøring for å oppnå kontakt. I tett fysisk kontakt med barnet kan den voksne kjenne spenningene i kroppen til barnet, vite om berøringen oppleves som god eller ikke. Berøring som ikke er ønsket, eller ikke oppleves som god, utløser stress – og spastisiteten øker. Berøring som er god, utløser hormonet oxytocin. Stressnivået synker, og muskelspenninger avtar.

Mette Løvås.

Ole

Løvås lar oss bli kjent med Ole, en av hennes elever. Ole har CP, og er utviklingshemmet med antatt mental alder i livets første måneder. På grunn av vanskelig regulerbar epilepsi, har han innsatt en vagusstimulator som kan bidra til å stanse eller «kupere» epileptiske anfall, altså gjøre dem kortere og lettere. Det er uenighet om hvor godt han ser. Han har pustevansker, og trenger hjelp til å hoste og drenere lungene sine. Som følge av problemer med svelgefunksjonen, får han tilført næring gjennom en PEG (perkutan endoskopisk gastrostomi), det vil si en stomikanal direkte inn til magesekken.

Det er utfordrende å beskrive det han kan, men tross sine vansker har Ole mange ressurser. Han er lyttende og oppmerksom. Han gjenkjenner nære personer ved stemme og berøring. Han kan snu hodet, og bevege armer og bein. Han kan smile og le, men smilet og latteren kommer også når han har anfall. I utgangspunktet er Ole et stille barn, men han lager en del lyder; godlyder, klagelyder, gråt. Han raper, hoster og sukker.

Ole har både hypoton og spastisk muskulatur, og store vansker å stabilisere og regulere egen kropp. Fremmede lyder eller brå bevegelser kan utløse anfall. Å bringe fram *mestring* hos Ole, la ham *bli* noe i sitt eget liv, er en utfordring for de som er nær ham. Men med en trygg, nær voksen som kan ramme inn og gi støtte til den spastiske, bevegelseshemmede kroppen, kan Ole få nye opplevelser, for eksempel delta i en bevegelseslek, og dermed få en mulighet til læring han ikke hadde hatt uten hjelp fra andre.

For alle bevegelseshemmede barn, påvirker funksjonsbegrensningen evnen til å lære. Bare det å ha muligheten til å røre på seg, er viktig i forhold til oppmerksomhet og konsentrasjon.

På samme måte som Ole får hjelp til å ramme inn kroppen sin, kan det å få hjelp til å skifte stilling hjelpe barnet til å rette oppmerksomheten sin mot det som skjer, mot noe annet enn fysisk ubehag, smerte eller en kropp som ikke lystrer. For å utvikle seg, må disse barna ha hjelp til å få de opplevelsene de ikke kan skaffe seg selv. Gjennom positive erfaringer med egen kropp, vil barnet gradvis forstå mer av seg selv og sine omgivelser.

Hva er profesjonalitet?

Mette Løvås stiller spørsmålet «*Hva er profesjonalitet?*» Er det å holde en kjølig avstand? Er det tillatt å aktivere egne følelser i møtet med dem vi skal hjelpe?

«Det er mye snakk om retten til individuell plan, « fortsetter hun. Det burde vært en individuell plan for de voksne som arbeider i skole og barnehage også! Vi må være villige til å se på relasjonen mellom oss og barnet, se hva som skjer mellom eleven og oss. Se at hvis vi endrer oss, vil læringsbetingelsene til elevene endre seg også. Stort sett ser vi det vi *vil* se eller høre.
I arbeid med de aller svakeste, må den voksne våge å ta i bruk eget følelsesliv. Det krever en evne til fysisk og følelsesmessig nærhet som kan være utfordrende for mange. Den voksne må være villig til å gå inn i en intersubjektiv prosess. Ta del i barnets livsverden. Det er et enormt ansvar. Men det er også en enorm *mulighet*!»

Vil du bli vernepleier? - Et spennende yrke med mange utfordringer.
Vernepleierutdanningen er et 3-årig høgskolestudium. Målet for utdanningen er å utdanne brukerorienterte og reflekterte yrkesutøvere til miljøarbeid, habiliterings- og rehabiliteringsarbeid med mennesker med ulike funksjonsvansker.

HØGSKOLEN I SØR-TRØNDELAG

Ta kontakt med Høgskolen i Sør-Trøndelag,
Avdeling for helse-og sosialfag, Program for vernepleierutdanning, for nærmere info,
Tlf: 73559401 eller se: **www.hist.no**

Ta vernepleierutdanning i Nord-Norge!
Da er Høgskolen i Harstad stedet for deg: godt læringsmiljø, høy trivselsfaktor, boliggaranti og gode ordninger for utenlandsopphold (Afrika, Russland, USA, Norden og Europa).
Ca 1100 studenter. Fantastisk og sentral beligghenhet ved byens havnepromenade.

HØGSKOLEN I HARSTAD
HARSTAD UNIVERSITY COLLEGE

Nærmere info.:
Seksjonsleder Leif S. Lysvik
leif.lysvik@hih.no el. opptak@hih.no
Tlf. 77 05 81 00
www.hih.no